

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра географії та природознавства

Проректор

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Шарин С.В.

25.11.

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В 59 Геополітика і географічне середовище

(шифр і назва навчальної дисципліни)

ОП «Географія»

спеціальність 106 «Географія»

10 «Природничі науки»

(галузь знань)

Факультет природничих наук

(назва факультету)

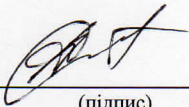
Робоча програма Геополітика і географічне середовище для студентів спеціальності 106 «Географія», за галуззю знань 10 «Природничі науки». „15” вересня 2020 р. – 14 с.

Розробники:

Сливка Р.Р., кандидат географічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри географії та природознавства

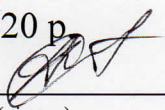
Протокол від “15” вересня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри географії та природознавства (Атаманюк Я.Д.)
(підпис)

“15” вересня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою факультету природничих наук.

Протокол від “23” вересня 2020 р. № 1

“23” вересня 2020 р.
Голова (Атаманюк Я.Д.)
(підпис)

©Сливка Р.Р., 2020 рік
© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 10 Природничі науки (шифр і назва)	Дисципліни вільного вибору студента	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: <u>106 Географія</u> Освітня програма: <u>«Географія»</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: робота із вимірювання геополітичного потенціалу держав за різними методиками		4-й	-
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
		сьомий	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		24 год.	-
		Практичні, семінарські	
		36 год.	-
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		120 год.	
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 1:2

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є формування в студентів уявлення про значення ресурсів у плануванні і реалізації стратегії розвитку держави, розгортання конфліктних і мирних відносин із суміжними країнами.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Географія природоохоронних територій України» є:

1. оволодіння теоретичними знаннями з дисципліни;
2. вільне володіння базовими поняттями геополітики;
3. оволодіння методами описового, картографічного, статистичного, графічного, порівняльно-географічного та ін. методів опрацювання економіко- і соціально-географічних баз даних;
4. ознайомитися із алгоритмом геополітичного аналізу ресурсного потенціалу держави.

Компетентності:

К І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів;

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до

спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

Результати навчання:

- Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.
- Пояснювати особливості організації географічного простору/
- Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.
- Розуміння обумовленості якості, рівня і способу життя людських спільнот особливостями просторової організації політичної, економічної, культурної та інших соціосфер.
- Застосовувати знання теоретичних і методологічних основ географічних наук для моніторингу і оцінки природних умов, порівняльно-географічного аналізу розвитку економіки, населення, соціальної сфери держав світу та України.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи геополітики.

Тема 1. Теоретико-методологічні основи геополітики. 1. Об'єкт і предмет дослідження геополітики. 2. Основні поняття геополітики. 3. Географічні основи геополітики. 4. Актуальні напрямки геополітичних досліджень.

Тема 2. Модерна геополітика кінця 19 – поч. 20 ст. та роль географічного простору в оцінці потенціалу держав. 1. Німецька геополітика 2. Французька геополітика. 3. Американська геополітика. 4. Українська геополітика. 5. Інші національні школи геополітики.

Тема 3. Ресурсна геополітика другої половини 20 ст. в епоху біполярного світу. 1. Вплив ресурсного чинника на трансформацію політичної карти світу. 2. Ресурсна геополітика і геостратегія СРСР і країни соціалізму. 3. Ресурсна геополітика і геостратегія країн Заходу. 4. Деколонізація і ресурсний шлях розвитку країн Третього світу.

Тема 4. Постмодерна геополітика кінця 20 – початку 21 століття. 1. Зародження і основні концепти критичної геополітики. 2. Сучасна західна

антигеополітика. 3. Екологізація геополітичної думки. 4. Глобальні екологічні і антиглобалістські рухи.

Тема 5. Генеза, поширення і наслідки ресурсних конфліктів. 1. Типи ресурсних конфліктів. 2. Прикордонні спори і їх вирішення. 3. Ресурсні війни сучасного світу. 4. Нейтралізація територій із метою уникнення ресурсних конфліктів.

Тема 6. Роль екологічного і ресурсного чинника в територіально - політичних суперечностях України. 1. Чорнобильська катастрофа як геополітичний чинник. 2. Зміна довкілля і прикордонні спори України. 3. Проблема річкових кордонів України. 4. Румунсько - український територіальний спір в Чорному морі.

Тема 7. Кримська проблема: ресурсний і екологічний аспекти. 1. Геополітичне положення окупованого Криму. 2. Природно -ресурсний потенціал Криму. 3. Водна блокада Криму. 4. Енергетична блокада Криму. 5. Транспортна геополітика в Криму.

Тема 8. Природно - ресурсний і економічний потенціал Донбасу як передумова територіально - політичного конфлікту. 1. Історична географія Донбасу. 2. Витоки донбаського сепаратизму. 3. Просторовий вимір війни на Донбасі. 4. Екологічні наслідки конфлікту на Донбасі.

Тема 9. Ресурсна геополітика в Центральній-Східній Європі і Південному Кавказі. 1. Нафто-газова геополітика Росії в ЦСЄ. 2. Регіональна геополітика трубопроводів. 3. Транскордонна екологічна політика в басейні Дунаю. 4. Транскордонна екологічна політика у басейні Дністра.

Тема 10. Чорне море як арена геополітичної боротьби. 1. Міжнародно - правовий статус Чорного моря, Дунаю і чорноморських проток. 2. Російська гегемонія і експансія в чорноморському регіоні та її наслідки. 3. Турецька гегемонія в чорноморсько - середземноморському регіоні. 4. Чинник НАТО і ЄС в чорноморській геополітиці. 5. Українські національні інтереси в Чорному морі і Південному Кавказі.

Тема 11. Геополітичне положення Приазов'я. 1. Міжнародно -правовий статус Азовського моря . 2. Російська агресія в Приазов'ї . 3. Українська геостратегія в Приазов'ї.

Тема 12. Світова практика розв'язання міжнародних територіально-політичних суперечностей із екологічним і ресурсним контекстами. 1. Міжнародні цесії. 2. Міжнародні концесії. 3. Міжнародний арбітраж. 4. Міжнародна ад'юдикація. 5. Міжнародні суди і трибунали.

Змістовий модуль 2. Основи сучасної регіональної геополітики.

Тема 13. Боротьба за суверенний контроль над вугільними басейнами Європи. 1. Встановлення міжнародно-правового статусу Ельзасу і Лотарингії. 2. Повоєнний статус Руру. 3. Повоєнний статус Саару. 4. Повоєнний статус Сілезії.

Тема 14. Транскордонні ресурсні конфлікти. 1. Ресурсні конфлікти в чорній Африці. 2. Ресурсні конфлікти на Близькому Сході і Північній Африці. 3. Ресурсні конфлікти в Латинській Америці. 4. Ресурсні конфлікти в Східній Азії.

Тема 15. Вплив кліматичних змін на світову геополітичну ситуацію. 1. Екологічний активізм і алармізм. 2. Межі зростання світу. 3. Неомальтузіанство і його вплив на геополітичну думку. 4. Кліматична міграція.

Тема 16. Арктична і антарктична геополітика. 1. Останній геополітичний розподіл світу в Арктиці. 2. Заморожені геополітичні претензії в Антарктиці. 3. Міжнародна співпраця в полярних регіонах світу.

Тема 17. Міжнародна природоохоронна політика в Світовому океані. 1. Міжнародні і національні морські резервати. 2. Природоохоронні режими щодо біологічних ресурсів моря. 3. Міжнародні зусилля по боротьбі із браконьєрством.

Тема 18. Транскордонна природоохоронна політика в гірських регіонах світу. 1. Гірські кордони як вісь міжнародної співпраці. 2. Транскордонні гірські резервати. 3. Синергія співпраці країн Карпатського простору.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	П	Лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи політичної географії.						
Тема 1. Теоретико-методологічні основи геополітики.	10	2	2			6
Тема 2. Модерна геополітика кінця 19 – поч. 20 ст. та роль географічного простору в оцінці потенціалу держав.	10	2	2			6
Тема 3. Ресурсна геополітика другої половини 20 ст. в епоху біполярного світу.	10	2	2			6
Тема 4. Постмодерна геополітика кінця 20 – початку 21 століття.	10	-	2			8
Тема. 5. Генеза, поширення і наслідки ресурсних конфліктів.	10	-	2			8
Тема 6. Роль екологічного і ресурсного чинника в територіально-політичних суперечностях України.	10	2	2			6
Тема 7. Кримська проблема: ресурсний і екологічний аспекти.	10	2	2			6
Тема 8. Природно - ресурсний і економічний потенціал Донбасу як передумова територіально - політичного конфлікту.	10	2	2			6
Тема 9. Ресурсна геополітика в Центральній - Східній Європі і Південному Кавказі.	10	-	2			8
Тема 10. Чорне море як арена геополітичної боротьби.	10	-	2			8
Тема 11. Геополітичне положення Приазов'я.	10	2	2			6
Тема 12. Світова практика розв'язання міжнародних територіально - політичних суперечностей із екологічним і ресурсним контекстами.	10	2	2			6
Всього за 1 змістовий модуль.	120	16	24			80
Змістовий модуль 2. Основи сучасної регіональної геополітики.						
Тема 13. Боротьба за суверенний контроль над вугільними басейнами Європи.	10	-	2			8
Тема 14. Транскордонні ресурсні конфлікти.	10	2	2			6
Тема 15. Вплив кліматичних змін на світову геополітичну ситуацію.	10	2	2			6
Тема 16. Арктична і антарктична геополітика.	10	2	2			6

Тема 17. Міжнародна природоохоронна політика в Світовому океані.	10	2	2		6
Тема 18. Транскордонна природоохоронна політика в гірських регіонах світу.	10	2	2		6
Разом за змістовим модулем 2	60	10	12		38
Усього годин за 7 семестр	180	24	36		120

5. Зміст лекційного матеріалу

№ з/п	Назва теми лекції	Зміст лекції
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи політичної географії.		
1.	Тема 1. Теоретико-методологічні основи геополітики.	1. Об'єкт і предмет дослідження геополітики. 2. Основні поняття геополітики. 3. Географічні основи геополітики. 4. Актуальні напрямки геополітичних досліджень.
2.	Тема 2. Модерна геополітика кінця 19 – поч. 20 ст. та роль географічного простору в оцінці потенціалу держав.	1. Німецька геополітика 2. Французька геополітика. 3. Американська геополітика. 4. Українська геополітика. 5. Інші національні школи геополітики.
3.	Тема 3. Ресурсна геополітика другої половини 20 ст. в епоху біполярного світу.	1. Вплив ресурсного чинника на трансформацію політичної карти світу. 2. Ресурсна геополітика і геостратегія СРСР і країни соціалізму. 3. Ресурсна геополітика і геостратегія країн Заходу. 4. Деколонізація і ресурсний шлях розвитку країн Третього світу.
4.	Тема 6. Роль екологічного і ресурсного чинника в територіально-політичних суперечностях України.	1. Чорнобильська катастрофа як геополітичний чинник . 2. Зміна довкілля і прикордонні спори України. 3. Проблема річкових кордонів України. 4. Румунсько - український територіальний спір в Чорному морі.
5.	Тема 7. Кримська проблема: ресурсний і екологічний аспекти .	1. Геополітичне положення окупованого Криму. 2. Природно-ресурсний потенціал Криму. 3. Водна блокада Криму. 4. Енергетична блокада Криму. 5. Транспортна геополітика в Криму.
6.	Тема 8. Природно-ресурсний і економічний потенціал Донбасу як	1. Історична географія Донбасу. 2. Витоки донбаського сепаратизму. 3. Просторовий вимір війни на Донбасі. 4. Екологічні наслідки

	передумова територіально-політичного конфлікту .	конфлікту на Донбасі.
7.	Тема 11. Геополітичне положення Приазов'я.	1. Міжнародно -правовий статус Азовського моря. 2. Російська агресія в Приазов'ї. 3. Українська геостратегія в Приазов'ї.
8.	Тема 12. Світова практика розв'язання міжнародних територіально-політичних суперечностей із екологічним і ресурсним контекстами.	1. Міжнародні цесії. 2. Міжнародні концесії. 3. Міжнародний арбітраж. 4. Міжнародна ад'юдикація. 5. Міжнародні суди і трибунали.
Змістовий модуль 2. Територіальна організація політичного простору України.		
9.	Тема 14. Транскордонні ресурсні конфлікти.	1. Ресурсні конфлікти в чорній Африці. 2. Ресурсні конфлікти на Близькому Сході і Північній Африці. 3. Ресурсні конфлікти в Латинській Америці. 4. Ресурсні конфлікти в Східній Азії.
10.	Тема 15. Вплив кліматичних змін на світову геополітичну ситуацію.	1. Екологічний активізм і алармізм. 2. Межі зростання світу. 3. Неомальтузіанство і його вплив на геополітичну думку. 4. Кліматична міграція.
11.	Тема 16. Арктична і антарктична геополітика.	1. Останній геополітичний розподіл світу в Арктиці. 2. Заморожені геополітичні претензії в Антарктиці. 3. Міжнародна співпраця в полярних регіонах світу.
12.	Тема 17. Міжнародна природоохоронна політика в Світовому океані.	Ієрархічна і територіальна структура АТУ. Обласний поділ України. Територіально-політичний статус Криму. Столиця України.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи політичної географії.		
1.	Тема 1. Теоретико-методологічні основи геополітики.	2
2.	Тема 2. Модерна геополітика кінця 19 – поч. 20 ст. та роль географічного простору в оцінці потенціалу держав.	2
3.	Тема 3. Ресурсна геополітика другої половини 20 ст. в епоху біполярного світу.	2

4.	Тема 4. Постмодерна геополітика кінця 20 – початку 21 століття.	2
5.	Тема. 5. Генеза, поширення і наслідки ресурсних конфліктів.	2
6.	Тема 6. Роль екологічного і ресурсного чинника в територіально-політичних суперечностях України.	2
7.	Тема 7. Кримська проблема: ресурсний і екологічний аспекти.	2
8.	Тема 8. Природно - ресурсний і економічний потенціал Донбасу як передумова територіально - політичного конфлікту.	2
9.	Тема 9. Ресурсна геополітика в Центрально -Східній Європі і Південному Кавказі.	2
10.	Тема 10. Чорне море як арена геополітичної боротьби.	2
11.	Тема 11. Геополітичне положення Приазов'я.	2
12.	Тема 12. Світова практика розв'язання міжнародних територіально - політичних суперечностей із екологічним і ресурсним контекстами.	2
Змістовий модуль 2. Територіальна організація політичного простору України.		
13.	Тема 13. Боротьба за суверенний контроль над вугільними басейнами Європи.	2
14.	Тема 14. Транскордонні ресурсні конфлікти.	2
15.	Тема 15. Вплив кліматичних змін на світову геополітичну ситуацію.	2
16.	Тема 16. Арктична і антарктична геополітика.	2
17.	Тема 17. Міжнародна природоохоронна політика в Світовому океані.	2
18.	Тема 18. Транскордонна природоохоронна політика в гірських регіонах світу.	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи політичної географії.		
1.	Складання бібліографії вітчизняних видань в сфері геополітики.	6
2.	Вивчення поглядів С. Рудницького	6
3.	Вивчення праць в сфері геополітики та антигеополітики. Вивчення картографічних творів Ф. Рекацевіча.	6
4.	Сучасна геополітика європейських країн	6
5.	Сучасна геополітика азійських країн	4

6.	Сучасна американська геополітика	6
7.	Африка на перехресті геополітичних інтересів	6
8.	Таласократія і морська геополітика	6
9.	Силометрія держав	6
10.	Роль ресурсів у силометрії держав	6
11.	Роль геополітичного положення у силометрії	6
Змістовий модуль 2. Територіальна організація політичного простору України.		
12.	Населення і по тужність держави	10
13.	Технологічна складова могутності держави	10
14.	Причини вразливості держав.	10
15.	Позиційна, структурна і функціональна вразливість держав.	10
16.	Історична і динамічна вразливість держав	8

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота із вимірювання геополітичного потенціалу держав за різними методиками (на вибір студента із погодженням викладачем).

9. Система поточного та підсумкового контролю результатів навчання

Екзамен (7 семестр)

Поточне тестування та контроль самостійної роботи			Екзамен	Сума
Тестове опитування за лекційним матеріалом та оцінки за практичні роботи	Контроль самостійної роботи	Контроль індивідуальної роботи	Контроль тестів	
40	5	5	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з	не зараховано з

		можливістю повторного складання	можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

Методичне забезпечення:

1. Політична географія. Методичні рекомендації для студентів / Р.Р. Сливка, І. І. Закутинська. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2021. – 93 с.

Основна:

1. Блій Г. де, Муллер Пітер Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ «Україна» О.Шаблія. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
2. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник / А. Г. Гольцов. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
3. Дністрянський М.С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Монографія / Мирослав Степанович Дністрянський. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 114 с.
4. Дністрянський М. Геополітика: Навчальний посібник / Мирослав Степанович Дністрянський. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 436 с.
5. Дністрянський М.С. Політична географія України: навчальний посібник / М.С. Дністрянський. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 348 с.
6. Дністрянський М.С. Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України: монографія. – Львів, 2021. – 154 с.
7. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред.. О.С.Кучика. – К.: Знання, 2005. – 497 с.
8. Сливка Р.Р. Просторові трансформації міського середовища Донбасу під впливом воєнного урбіциду / Р.Р. Сливка, І.І. Закутинська, Б.В. Глуханюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія географічні науки. – 2018. – № 8. – С. 119-128.
9. Сливка Р.Р. Вплив змін довкілля на генезу територіально-політичних суперечностей / Р. Сливка. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. – 2019. – Випуск 10. – С. 67-75.
10. Сливка Р.Р. Розвиток туризму в регіонах заморожених конфліктів: політикогеографічний аспект / Р.Р. Сливка // Сучасні проблеми розвитку туризму в Україні: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 16-17 травня 2019 р.) — Львів, 2019. – С. 31–38 (8 ст.).
11. Сливка Р.Р. Функціональна вразливість держави щодо конфліктів: просторовий вимір / Р.Р. Сливка // Міжнародній науково-практичній конференції "Регіон-2019: стратегія оптимального розвитку" (16-18 жовтня 2019 р.). – Харків, 2019. – С. 42-45 (4 ст.).
12. Сливка Р.Р. Вплив природних умов і змін довкілля на територіально-політичні конфлікти / Р.Р. Сливка // Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної та екологічної науки: матеріали міжнародної наук.-практ.

конф. присвяченої 25-річчю відкриття спеціальності «Екологія» у Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка (7-8 травня 2019 р.) // наук. ред. Л.П. Царик, М.Я. Сивий, А.В. Кузишин, Я.О. Мариняк. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2019. – С. 68-72.

13. Сливка Р.Р. Чи має право на існування конструктивно-географічний підхід в географії територіально-політичних конфліктів? / Р.Р. Сливка // Конструктивна географія і картографія: стан, проблеми, перспективи : матеріали міжнародної науковопрактичної онлайн-конференції, присвяченої 20-річчю кафедри конструктивної географії і картографії Львівського національного університету імені Івана Франка (Україна, м. Львів, 1–3 жовтня 2020 р.). Львів: Простір-М, 2020. 33-37 с.

14. Сливка Р.Р. Ресурсний чинник територіально-політичних конфліктів / Р.Р. Сливка // Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.). – Тернопіль: Вектор, 2020. – 364 с.

15. Сливка Р.Р. Політична географія територіальних цесій / Р.Р. Сливка // Географія, картографія географічна освіта: історія методологія, практика матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 30-річчю відкриття кафедри географії України та регіоналістики і 80-річчю утворення Чернівецької області (м. Чернівці, 7-9 травня 2020 р.) – Чернівці: Видавничо-поліграфічне підприємство «МІСТО», 2020. – С.101-105.

Допоміжна:

1. Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки [Електронний ресурс] // Законодавство України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_205.

2. Додатковий протокол до Договору між Україною і Республікою Молдова про державний кордон щодо передачі у власність Україні ділянки автомобільної дороги Одеса - Рені в районі населеного пункту Паланка Республіки Молдова, а також земельної ділянки, по якій вона проходить, і режиму їх експлуатації (Додатковий протокол ратифіковано Законом N 1633-III (1633-14) від 06.04.2000)

3. Доклад Независимой группы высокого уровня по миротворческим операциям об объединении наших сил в интересах мира: политика, партнерство и люди [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/181/47/PDF/N1518147.pdf?OpenElement>

4. Дополнительный протокол I и II к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 г., касающийся защиты жертв вооруженных конфликтов 1977 г.

[Электронный ресурс]: // Компьютерная справочная правовая система Консультант Плюс: Версия Проф. – Режим доступа: -

<http://www.consultant.ru>

5. Дополнительный пункт. Проект резолюции ПА ОБСЕ. Нарушение прав человека и основных свобод в Крыму. Основной автор г-жа Наталья

- Агафонова (Украина) [Электронный ресурс] // Тбилиси. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.oscepa.org/documents/all-documents/annual-sessions/2016-tbilisi/supplementaryitems/3305-01-violations-of-hr-in-crimea-rus/file>.
6. Ежегодник СИПРИ 2016: вооружения, разоружение и международная безопасность: Пер. с англ. – М.: ИМЭМО РАН, 2017. – 1044 с.
7. Конвенція Монтевідео // https://en.wikisource.org/wiki/Montevideo_Convention
8. Минская декларация и резолюции, принятые парламентской ассамблеей ОБСЕ на двадцать шестой сессии (Минск, 5-9 июля 2017 года) [Электронный ресурс] // Минск. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.oscepa.org/documents/alldocuments/annual-sessions/2017-minsk/declaration-25/3557-declaration-rus/file>
8. Рудницький С. Українська справа зі становища політичної географії / Степан Рудницький. – Берлін: Укр. Слово, 1923. – 282 с.
9. Conflict Barometer 2017: disputes, non-violent crises, violent crises, limited wars, wars. № 25. [Электронный ресурс] // Heidelberg Institute for International Conflict Research. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/>.
10. Country classification [Электронный ресурс] // UN. World Economic Situation and Prospects. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2014wesp_country_classification.pdf.
11. Fund for Peace Failed States Index (2019). – Взято з: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323
12. Global Risks 2016 11th Edition [Электронный ресурс] // World Economic Forum. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://www3.weforum.org/docs/Media/TheGlobalRisksReport2016.pdf>.
13. Stockholm International Peace Research Institute [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.sipri.org>.
14. The Club of Rome [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.clubofrome.org>.
15. The UN Refugee Agency [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.unhcr.org>.
16. UN Development Programme [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.unaids.org.ua/en/agency/undp>.
17. United States Agency for International Development [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.usaid.gov>.
18. World Atlas of Epidemic Diseases [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.limbicweb.com/e-books/world-atlas-of-epidemic-diseases-arnold-publication>.
19. World Hunger and Poverty Facts and Statistics, 2015 [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.worldhunger.org>.